

det politiske system, udformedes i en række stilistisk sublime bøger, der fik en vid udbredelse, og som med sit kritiske anstrøg også slog an i Europa og Danmark. Her blev han nok opfattet mere som engageret samfundsdebattør med store armbevægelser end egentlig som den succesrige fagøkonom, han var. Og et paradoks var det, at mens hans akademiske stjernekarriere udfoldede sig i en periode, hvor den økonomiske videnskab udviklede sig i mere og mere matematisk retning og bort fra politisk økonomi, har han ikke selv flyttet sig det mindste fra sin kurs.

Det er derfor ikke svært for Gottlieb at vise linien i Galbraiths værk og virke. Han lægger i sin lille bog hovedvægten på det personfremstillende og biograferende, men vel afbalanceret med en præsentation af Galbraiths hovedsynspunkter. Det er hans meget kontroversielle opfattelse af den økonomiske videnskabs grundopgave, der fremhæves: den, nemlig, ikke (længere) at fungere som værdineutral knaphedsvidenskab i et produktionssystem, der er i gang med at kvæle samfundet i materiel overflod, men vedstå at være en moralvidenskab over for det vestlige forbrugersamfunds amokløb. Sidstnævnte er resultat af en forbrødring mellem statsligt bureaukrati, storindustrielt teknokrati og økonomisk vækstfilosofi, en produktionsmaskine, der styrer markedet og forbrugerne, som alle er afhængige af. Dets fortsatte vækst er nærmest en naturgiven konsekvens af den moderne tekniks krav til produktionens organisation, der betinger det store kapitalapparat og de komplicerede driftsformer.

Galbraith skrev sine hovedværker i 50'ernes og 60'ernes USA, og han nærede, ifølge Gottlieb, et vist håb om, at »industrisamfundet, som i modsætning til sine økonomiske forgængere er intellektuelt krævende, med henblik på at få sine intellektuelle og videnskabelige behov dækket selv skaber det intellektuelle samfund, der forhåbentlig vil forkaste dets monopol på social formålstjenlighed.« (p. 75) – Så kunne de intellektuelle gode kræfter komme til, dvs. økonomerne kunne, frigjort fra den konventionelle produktivitetsvisdom, udvikle en politisk økonomi, der ville integrere statens adfærd i forestillingerne om det økonomiske liv. Det ville gælde den makroøkonomiske stabilitet så vel som forestillingerne om sociale fremskridt og en fornuftig disponering af samfundets ressourcer. Stort set lykkedes det ham dog at holde sin grundlæggende pessimisme intakt. I værket fra 1992: *The Culture of Contentment*, har han svært ved at forestille sig, at tidens selvtilfredse bykultur vil interessere sig for meget andet end for at konsolidere sit eget velbefindende. Mainstream-økonom er han så sandelig ikke, men han er ikke uden for den økonomiske udviklings mainstream. Gottliebs præsentation kunne måske her have gjort mere ud af at forsvare Galbraiths fortsatte aktualitet, men bogen giver, som hensigten er med serien, en udmærket beskrivelse af personen bag teorierne og disses historiske kontekst.

Hans Kryger Larsen

RASMUS DAHLBERG: 1983 – *Den Kolde Krigs højdepunkt*. København: Aschehøug, 2005. 302 s.

Denne bog af direktøren for Det Historiske Hus i Odense Rasmus Dahlberg er ikke som de andre. I en slags varedeklaration (s. 8) betegner forfatteren den som en »dramadokumentarisk fremstilling af historien«, hvilket skal forstås således, at »alle faktuelle begivenheder, direkte citater, navngivne lokaliteter og præcise tidspunkter bygger på historiske kilder«. Det samme gælder hovedpersonernes »følelsesmæssige oplevelser og indre dialog«, som imidlertid fremstår

som »en narrativ konstruktion« fra forfatterens hånd. Endelig betegnes enkelte scener som fiktion.

Bogen er også usædvanlig ved, at den er annalistisk opbygget i form en række kronologisk arrangerede delhistorier, der skildrer den Kolde Krigs forløb i kriseåret 1983. I forening med det dramadokumentariske sigte disponerer det bogen i retning af det berettende, til dels på bekostning af det forklarende. Hertil må det dog siges, at bogen er uhyre velskrevet og inden for den valgte ramme velkomponeret, samt hvad mere er: den bygger på en særdeles grundig og sober *research* (som det hedder, når der ikke er tale om forskning i egentlig forstand). Mest minder bogen om en journalistisk bog af den gode, solide slags. Kildegrundlaget er et bredt udsnit af den efterhånden store litteratur om den Kolde Krig, der nu også tillader et dygtigt blik bag Kremles tidligere hermetisk lukkede døre. Især drager forfatteren nytte af de mange erindringsbøger, der er udkommet, som grundlag for bogens »narrative konstruktioner«.

Ikke mange vil være enige med forfatteren om, at 1983 var den Kolde Krigs »højdepunkt«, men det var i hvert fald det år, hvor den 'anden' Kolde Krig kulminerede. I centrum står spillet eller krisen om gennemførelsen af NATO's dobbeltbeslutning i december 1983, samt henholdsvis den nye (og hurtigt afdøde) generalsekretær Jurij Andropovs forsøg på at håndtere USA's storpoltiske pres og Ronald Reagans skærpelse af forholdet med sine taler i foråret 1983 om »ondskabens imperium« og »stjernekrigen«. Det hele foregår på et bagtæppe af på den ene side sovjetisk paranoia, symboliseret ved efterretningsoperationen »RJaN«, der fra 1981 skulle afsløre evt. forberedelser til et overraskende amerikansk atomangreb på Sovjetunionen, og på den anden side et stigende, hemmeligt amerikansk militært pres på Sovjetunionen. Spillet kulminerede i efteråret 1983, hvor først nedskydningen af KAL 007 i september og dernæst NATO-atomøvelsen *Able Archer* i november drev krisestemningen yderligere i vejret i den sovjetiske ledelse.

Able Archer'-krisen' har på det sidste været genstand for en ophedet debat herhjemme mellem forfatterne til DIIS' koldkrigsrapport, der tillægger den stor betydning, og kritikere, der finder denne overdrevet, og som blandt andet peger på, at krisen i hvert fald ikke nåede op til den øverste sovjetiske ledelse, samt at man fra vestlig side var uvidende om den. Dahlberg ligger nærmest den førstnævnte opfattelse, og nogle af hans 'facts' vil i hvert fald være omstridte. Det rokker dog ikke ved, at han giver et levende og plausibelt billede af det efterår, hvor den 'anden' Kolde Krig kulminerede.

Man kan undre sig over, at hverken Dahlberg eller koldkrigsredegørelsen har øjne for en mulig dansk vinkel på denne krise. I dagene umiddelbart forud for *Able Archer*-øvelsen, 31. oktober- 1. november, var udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen med kort varsel på arbejdsbesøg i Moskva, hvor han bl.a. havde en 4½ time lang drøftelse med udenrigsminister Gromyko (Se Uffe Ellemann-Jensen, *Din egen dag er kort...* s. 71ff. og *Dansk Udenrigspolitik Historie*, bd. 6, s. 248ff.). Fra dansk side havde man frygtet, at besøget ville blive benyttet til at presse regeringen i INF-spørgsmålet, hvor den jo allerede var under betydeligt hjemligt pres. Men frygten viste sig ubegrundet; der var ingen særbudskaber eller formaninger til Danmark. Gromykos budskab var mere generelt: Verden befandt sig i en vanskelig og farlig tid med voksende trussel, stigende spænding og deraf følgende fare, og skylden lå hos USA, der blev genstand for et langt og bittert angreb. Hvis NATO nu skred til opstilling af INF-raketterne, kunne Geneve-forhandlingerne ikke fortsætte som hidtil, uden at der dog blev truet med deres afbrydelse. Fra dansk side fandt man aldrig rigtig ud af, hvad menin-

gen med invitationen var. Alt i alt opfattede de danske besøgende stemningen som saglig, ja venlig, og nogen fornemmelse af akut krise fik de ikke med sig hjem. Var det, fordi de var tonedøve, eller var krisestemningen i Kreml mindre udtalt, end dele af litteraturen mener? Og hvad var meningen egentlig med at invitere udenrigsministeren til Moskva? Det kunne have været interessant at se dette inddraget i Dahlbergs bog.

Alt i alt er det dog ikke mange fingre, der kan sættes på hans dygtigt sammenstykkede fremstilling. Men genren er problematisk, idet den nødvendigvis vil fokusere på de aspekter af et begivenhedsforløb, der i sig selv er dramatiske, eller som *kan* dramatiseres. Endvidere bliver licensen til 'narrative konstruktioner' let en glidebane mod den mere rendyrkede fiktion. Det kræver som bekendt en stærk moral at sælge elastik i metermål, og på samme måde kræver den dramadokumentariske genre både en stærk faglig fundering og en stærk moral. Dahlberg har begge dele, men helt tryk er man ikke ved eksperimentet.

Nikolaj Petersen